

Павленко Ю. Авторський спецкурс “Основи музейно-педагогічної діяльності вчителя” в умовах кредитно-модульної системи / Юлія Павленко // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – (Серія “Педагогічні науки”). – Вип. 3 (61). – Полтава, 2008. – С. 98–104.

Юлія Павленко

(Полтава)

АВТОРСЬКИЙ СПЕЦКУРС “ОСНОВИ МУЗЕЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ” В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Ключові слова: музей, музейно-педагогічна діяльність, музейна педагогіка, кредитно-модульна система.

Входження вищої школи України в європейський освітній простір викликало необхідність упровадження інновацій у навчально-виховний процес вищих педагогічних навчальних закладів. Центральне місце серед реорганізаційних заходів займають такі: проектування інноваційного навчального середовища, удосконалення змісту програм і курсів.

Діяльність вчителя повинна бути спрямована на формування цілісного уявлення школярів про навколишній світ, розвиток творчих здібностей особистості, вміння вирішувати нестандартні ситуації. У зв'язку з цим висувається вимога формування широкого кола загальних і спеціальних компетенцій майбутніх учителів [2].

Ретельний аналіз науково-педагогічної літератури та практичного досвіду музейно-педагогічної діяльності в сучасних навчальних закладах України засвідчує, що в педагогічному процесі дедалі більше застосовують меморіальні, природничонаукові, літературні, історичні, дитячі, університетські, шкільні й інші музеї. Сучасні науковці розглядають їх як “ґрунтовну джерельну базу і науково-методичну складову навчально-виховного процесу” [1]. Н.Д. Карапузова й О.А. Федій визначають “музейне виховання” як вагомий компонент системи виховної роботи на психолого-педагогічному факультеті Полтавського державного

педагогічного університету імені В.Г. Короленка [3]; Н.М. Пусепліна досліджує проблему підготовки майбутнього вчителя до виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах засобами музейно-педагогічної діяльності [4].

Реалізація великого педагогічного потенціалу музеїв залежить від зацікавленості й практичної підготовленості вчителів до організації музейно-педагогічної діяльності в школі. Проте, питання спеціальної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів до використання музеїв у навчальному процесі школи першого ступеню глибоко не вивчається.

У рамках експериментального дослідження з теми “Музеї педагогічного профілю як фактор професійної підготовки майбутніх учителів” нами розроблено і впроваджено у навчально-виховний процес вищого педагогічного навчального закладу авторський спеціальний курс із педагогіки “Основи музейно-педагогічної діяльності вчителя”. У цій публікації описано досвід підготовки робочої навчальної програми спецкурсу для студентів спеціальності “Початкове навчання”, відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих закладах III-IV рівнів акредитації.

Спецкурс розрахований на підготовку студентів 5-го курсу до здійснення музейно-педагогічної діяльності у загальноосвітній школі.

Мета спецкурсу полягає в тому, щоб ознайомити студентів із музейною педагогікою як педагогічною наукою та окремими питаннями музеєзнавства; розкрити теоретико-методичні засади музейно-педагогічної діяльності вчителя та основи шкільного музейництва; вивчити музейно-екскурсійні можливості рідного міста.

Основні **завдання** спецкурсу відповідають загальним цілям професійної підготовки майбутніх учителів і полягають у тому щоб:

– збагатити професійну компетентність студентів знаннями, уміннями та навичками в галузі музейної педагогіки та музеєзнавства;

- окреслити специфічні особливості музейно-педагогічної діяльності як одного із видів професійної діяльності вчителя;
- допомогти усвідомити важливість музейного впливу на гармонійний розвиток дитини;
- озброїти конкретними формами, методами й засобами музейно-педагогічної діяльності, які дозволять поліпшити навчально-виховний процес загальноосвітньої школи й підвищити його результативність;
- підготувати до умілого керівництва діяльністю шкільного музею на етапах створення й функціонування;
- сприяти практичній реалізації музейно-екскурсійних можливостей рідного міста.

Опис предмета спецкурсу представлено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Опис предмета спецкурсу з педагогіки “Основи музейно-педагогічної діяльності вчителя”

Курс: Спеціаліст (денна форма навчання)	Напрямок підготовки, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика спецкурсу
Кількість кредитів: 1 Модулів: 2 + (навчальний проект: індивідуальне навчальне завдання) Змістових модулів: 2 Загальна кількість годин: 68 Тижневих годин: 2	0101 Педагогічна освіта 6.010102 – Початкове навчання спеціаліст	Спеціальний курс за вибором Рік підготовки: 5 Семестр: 1 Лекції (теоретична підготовка): 36 год. Самостійна робота: 32 год. Вид контролю: залік

Внаслідок роботи на заняттях зі спецкурсу студенти мають **знати**:

- базові поняття курсу;
- специфічні особливості музейної педагогіки як педагогічної науки;

- окремі питання музеєзнавства (функції, історія розвитку музеїв, класифікація за типом і профілем, основні напрямки музейної роботи);
- методику музейно-педагогічної діяльності вчителя (структура, принципи, особливості сприйняття музейної інформації дітьми, методика шкільного музейництва, музейно-екскурсійні можливості рідного міста для школярів).

Студенти повинні **вміти**:

- добирати й аналізувати літературу з питань музейно-педагогічної діяльності у школі;
- планувати музейні заходи в процесі урочної, позаурочної та позакласної роботи;
- визначати мету, добирати зміст, форми, методи, засоби музейно-педагогічної діяльності у відповідності до завдань навчально-виховного процесу школи і розвитку музейної культури дітей;
- створювати шкільний музей і організовувати його діяльність;
- раціонально використовувати педагогічні можливості музеїв міста (в тому числі музеїв навчальних закладів) у роботі зі школярами.

Засвоєння курсу організовується через систему таких форм навчання: лекції, самостійна робота, навчальний проект (індивідуальне навчально-дослідне завдання).

На **лекціях** розкриваються основні теоретико-методичні положення музейно-педагогічної діяльності вчителя, поповнюється словник музейно-педагогічних термінів. Застосування елементів екскурсійного й практичного методів та прийому діалогічного спілкування забезпечує пізнавальну активність студентів.

Самостійна робота полягає в опрацюванні основної та додаткової літератури з кожної теми, періодичних видань тощо, а також – у виконанні завдань, передбачених програмою. Для контролю самостійної роботи студентів використовується прийом “з робочими аркушами”, на основі перевірки яких здійснюється поточне оцінювання.

Особливе місце відводиться виконанню *навчального проекту* (індивідуальне навчально-дослідне завдання – ІНДЗ), який розрахований на осмислення і творче застосування надбань сучасної музейної педагогіки і музеєзнавства в умовах загальноосвітньої школи.

Залік проводиться на основі підсумкової оцінки (рейтингу), що є сумою рейтингових балів, одержаних за окремі форми навчальної діяльності: поточне оцінювання та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та в процесі виконання завдань самостійної роботи (модульний контроль); оцінка за ІНДЗ.

Заняття проводяться не лише в традиційних аудиторіях вищого педагогічного навчального закладу, а й у музеях (самостійних міських, університетських, шкільних), що дозволяє студентам не лише ознайомитися з функціонуванням цих соціокультурних центрів, а й взяти безпосередню участь в музейній роботі, краще засвоїти основи музейно-педагогічної діяльності. Зустріч із оригінальними музейними предметами, спілкування з музейним працівниками сприяє виникненню власних творчих ідей з подальшим втіленням у шкільну практику.

У програмі виділено два *змістові модулі*. Перший із них “Загальні питання музейної педагогіки та окремі питання музеєзнавства” містить чотири теми, а саме: *Тема 1. Музей у соціокультурному та освітньому середовищі* (Поняття “музей”. Основні функції музеїв: науково-дослідна, культурно-освітня, навчально-виховна. Музей – поліфункціональний соціокультурний центр. Музейна педагогіка як педагогічна наука); *Тема 2. Історія розвитку музеїв і їхньої освітньої діяльності* (Історичні передумови виникнення музеїв. Загальний огляд розвитку зарубіжних і українських музеїв. Особливості становлення освітньої діяльності музеїв. Встановлення взаємозв'язків між музеєм і школою. Розробка й реалізація музейно-педагогічних програм); *Тема 3. Класифікація музеїв* (Типи і профілі музеїв. Характеристика музеїв основних профілів: історичного, мистецтвознавчого, природничонаукового, техніко-економічного,

комплексного. Музеї педагогічного профілю. Дитячі музеї: аналіз історії питання, специфічні особливості та педагогічний потенціал дитячих музеїв); *Тема 4. Основні напрямки музейної роботи* (Науково-фондова робота: фонди музею, музейний предмет, науково-допоміжні матеріали, комплектування, наукове вивчення, облік і збереження музейних фондів. Експозиційна робота: експозиція музею, методи побудови експозицій, виставка як тимчасова експозиція, три етапи підготовки музейної експозиції (наукове, художнє й робоче проектування). Робота з музейною аудиторією: розвиток музейної культури відвідувачів музею, форми, методи й засоби роботи музейного педагога).

Другий змістовий модуль “Методика музейно-педагогічної діяльності вчителя” передбачає вивчення трьох таких тем: *Тема 5. Музейно-педагогічна діяльність як особливий вид професійної діяльності вчителя* (Уявлення про музейно-педагогічну діяльність вчителя. Принципи її організації. Структура музейно-педагогічної діяльності вчителя. Мета і зміст музейно-педагогічної діяльності. Форми музейно-педагогічної діяльності (музейний урок, екскурсія, гурток, вікторина, день відкритих дверей у музеї тощо). Організація виставок, підготовка стендів у школі. Особливості сприйняття музейної інформації дітьми. Методи, прийоми й засоби активізації розумової й фізичної діяльності дітей під час огляду експозиції); *Тема 6. Організація діяльності шкільного музею* (Шкільний музей. Аналіз історії питання. Специфічні особливості та педагогічний потенціал шкільних музеїв. Створення і функціонування шкільного музею. Використання шкільного музею у навчально-виховному процесі); *Тема 7. Музейно-екскурсійні можливості рідного міста* (Музейний комплекс міста. Планування музейно-екскурсійної роботи в школі (урочна, позаурочна й позакласна робота).

Завдання, що запропоновані студентам для самостійної роботи мають пошуковий характер і передбачають творчий підхід у виконанні.

До теми 1. Розробити письмову розповідь з елементами бесіди для учнів початкової школи на тему “Що таке музей?”

До теми 2. Підготувати повідомлення про один із музеїв світу (Акрополь, Помпеї, Лувр, Кремль, Дрезденська галерея, Версаль, Кунсткамера Петра I, Ермітаж, Педагогічний музей України тощо).

До теми 3. Скласти характеристику музеїв основних профільних груп (історичних, мистецтвознавчих, природничонаукових, техніко-економічних, комплексних), у якій потрібно зазначити профільну наукову дисципліну, описати склад музейного зібрання, навести приклади конкретних музеїв.

Підготувати письмові роздуми про залучення потенціалу дитячих музеїв у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи (після екскурсії до музею Саші Путрі).

До теми 4. Описати експозицію конкретного музею міста, дати характеристику окремого музейного предмета, скласти план бесіди педагога із дитячою аудиторією на основі реальної музейної колекції.

До теми 5. Підготувати і провести екскурсію в музеях факультету.

Спланувати організацію тематичної виставки в школі (обрати тему, визначити зміст, створити ескізний проект, вказати місце організації, скласти перелік робіт для вчителя і учнів.

До теми 6. Розробити концепцію шкільного музею. Скласти перелік видів роботи зі створення шкільного музею в послідовності.

До теми 7. Скласти план проведення музейних заходів у початковій школі на базі музейного комплексу міста, вказати назву заходу, музей, обґрунтувати місце заходу в навчально-виховному процесі початкової школи.

Навчальний проект (індивідуальне навчально-дослідне завдання) виконується за рахунок годин, відведених на самостійну роботу. Це творча робота обсягом до 10 сторінок, що присвячується питанням навчання і виховання учнів початкових класів музейними засобами. До неї

висуваються такі вимоги: зміст має бути логічно й аргументовано викладеним, враховувати інноваційні підходи й можливості практичного використання; назва (тема) роботи обирається студентом самостійно, обов'язково складається план (зміст), вказуються джерела, використані у процесі підготовки проекту; До роботи бажано долучити методичний й ілюстративний матеріал (розробки конспектів уроків, виховних заходів чи їх фрагменти; комплекти завдань для учнів; наочність, малюнки, фото, відео матеріали, презентації у комп'ютерних форматах тощо).

У процесі роботи спецкурсу використовуються такі **методи навчання**: лекція з елементами екскурсійного та практичного методів; прийом діалогічного спілкування і прийом самостійної роботи “з робочими аркушами”.

Методи контролю: поточне оцінювання, оцінка самостійної роботи; оцінка навчального проекту; підсумковий письмовий тест.

Відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих закладах освіти ми пропонуємо такий розподіл балів, що присвоюються студентам (таблиця 2.)

Таблиця 2.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Модуль (поточне оцінювання)							Індивідуальне завдання	Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			25	25	100
25				25					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			
5	5	10	5	10	10	5			

Отже, сучасний вчитель повинен бути підготовленим до навчально-виховної роботи не лише в умовах традиційного шкільного середовища, а й у інших, наприклад, у музейному. На нашу думку, викладання розробленого спецкурсу “Основи музейно-педагогічної діяльності вчителя” сприятиме розвитку педагогічної компетентності майбутніх учителів, використання педагогами різноманітних музейних колекцій дозволить значно збагатити зміст навчання. Подальше наукове вивчення

специфіки музейно-педагогічної діяльності вчителя правомірно розглядати як перспективну й вагомую справу в оновленні шкільної практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко А.М., Пащенко В.О. Науково-методичне забезпечення професійно-педагогічної підготовки вчителя в умовах різнорівневої освіти // Вища педагогічна освіта: Науково-методичний збірник. – К.: Вища школа, 1994. – Вип. 17. – С. 9-17.

2. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За редакцією В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. – К., 2004.

3. Карапузова Н.Д., Федій О.А. Система виховної роботи у професійній підготовці педагогів на креативній основі: теорія та практика // Проблеми освіти. / Кол. авт. – Науково-методичний центр вищої освіти Міністерства освіти і науки України, Вінницький соціально-економічний інститут Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна”, 2005. – С. 167-173.

4. Пусепліна Н. Освітньо-виховний потенціал шкільних музеїв // Дидаскал. – 2005. – № 2. – С. 122-127.

В статье описан авторский специальный курс для студентов высших педагогических учебных заведений “Основы музейно-педагогической деятельности учителя”, программа которого разработана в соответствии с требованиями кредитно-модульной системы организации учебного процесса в высших заведениях III-IV уровней аккредитации.

Ключевые слова: музей, музейно-педагогическая деятельность, музейная педагогика, кредитно-модульная система.

The author special course for students of higher pedagogical educational establishments of “Basis of museum-pedagogical activity of teacher” is described In article, the program of which is developed in accordance from by

the requirements of the credit-module system of organization of educational process in the higher establishments of III-IV accreditation levels.

Keywords: *museum, museum-pedagogical activity, museum pedagogics, credit-module system.*